

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 9^{ης} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1930

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ὁ κ. Δ. Αἰγινήτης παραδίδει τὴν προεδρίαν εἰς τὸν νέον Πρόεδρον κ. Κωστὴν Παλαμᾶν.

Ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς ἀναλαμβάνων τὴν Προεδρίαν ἐκφωνεῖ τὸν προεδρικὸν αὐτοῦ λόγον.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς παρουσιάζει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα δημοσιεύματα.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ.— Σημερινὰ ὀνόματα κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου, ὑπὸ κ. Γεωργίου Σωτηριάδου.

Τὸ 1923 ἐδημοσιεύθη ἡ πολλοῦ λόγου ἀξία ἱστορικὴ καὶ γεωγραφικὴ «μονογραφία περὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου» ὑπὸ τοῦ κ. Marcel Kurz, μέλους τῆς τότε Ἑλβετικῆς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει ἀποστολῆς. Ὁ συγγραφεὺς δίδει ἐρμηνείας περὶ τινων ὀνομάτων κορυφῶν τοῦ θείου βουνοῦ, εἰς τὰς ὁποίας συνάπτω τὰς ἀκολουθούσας παρατηρήσεις.

Τὸν συσχετισμὸν τοῦ ὀνόματος Σκολιὸ τῆς κορυφῆς τῆς ἐχούσης ὕψος μ. 2905,45 πρὸς τὴν λέξιν σκόπελος εὐλόγως αὐτὸς ὁ ἴδιος καταδικάζει, διότι φωνητικῶς δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ τοιαύτη μεταβολή. Ἄλλ' οὔτε καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν, ὡς θέλουν ἄλλοι, πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς ἕνεκα τῆς ὁμοιότη-

τος τάχα κατὰ τὴν προφορὰν (πλὴν τοῦ τόνου ὅμως!) πρὸς τὸ ταυτοσήμαντον scoglio, καὶ ἀναμφισβητήτως πρόκειται περὶ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως σχολεῖον, ἥτις ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ ἐκφράζεται οὕτως: σχολιό. Ἐπειδὴ δὲ ἄπορον φαίνεται πῶς ἠδύνατο νὰ προσκολληθῆ ἑῖς ὑψηλοτάτην ὄρου κορυφὴν τοιοῦτον ὄνομα, παρατηρῶ τὸ ἐξῆς. Ἐν παλαιότεροις καιροῖς οἱ κάτοικοι τοῦ πλησίον τῆς Ἐλασσῶνος χωρίου Βερτικοῦσα συνήθιζαν κατ' ἔτος διαρκουῦντος τοῦ θέρους νὰ μεταβαίνωσι πανοικεῖ εἰς τὰ ὑψηλὰ πλάγια καὶ τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν. Ἐκεῖ τὸ σχολεῖον θερινὰς διακοπὰς δὲν ἐγνώριζε καὶ ἐξηκολούθει τὴν λειτουργίαν του. Οὕτω παρέμεινε καὶ εἰς τὰ ὕψη, ἐκ τοῦ χωρίου μεταφερθεῖσα, ἡ ὀνομασία του. Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ θέρους μόνον κατοικουμένου τόπου δὲν ἔλειπε καὶ τὸ «καφνεῖον», εἶναι πολὺ εὐνόητον. Ἐκ τούτου ἄρα καὶ ἡ παρακειμένη εἰς τὸ Σχολεῖον ἢ Σκολιό (σκολεῖο) τοπωνυμία.

Ἡ ὑψίστη κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου μέτρων 2985 γράφεται ὑπὸ τοῦ Marcel Kurz «Mitka» καὶ ἐξηγεῖται ὡς σλαυικὸν ὄνομα. Τοῦτο δὲν ἀληθεύει. Ἡ λέξις εἶναι ἑλληνική, γνωστὴ καὶ ἐξ ἄλλων τόπων καὶ προφερομένη Μύτ' κας, τουτέστι Μύτικας, παρὰ τὸ μύτη (παράβαλε καὶ «μύτη τοῦ μαχαιριοῦ»), ἀκριβῶς ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ γερμανικὸν Horn, προκειμένου περὶ ὄξεϊν κορυφῶν ὀρέων. Καὶ ἡ δευτέρα κατὰ τὸ ὕψος κορυφὴ φέρει ἑλληνικὸν ὄνομα: τὸ Στεφάνι, ἥτοι στέμμα, κορῶνα, ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ σχήματος λαβοῦσα αὐτό. Ἐκ πραγματικῆς ἢ παρομοίου κατὰ τι ἀπατηλοῦ σχήματος ἐξηγοῦνται καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Kurz ἀναφερόμενα τουρκικὰ ὀνόματα «Odâs», Σαράϊ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναχθῶσιν εἰς «νεωτέρους συνοικισμοὺς τῶν τόπων», καθὼς μνημονεύει ὁ συγγραφεύς. Ἡ τρίτη ἐκ τῶν ὑψίστων κορυφῶν εἶναι τὸ Σκολιό. Καὶ αἱ τρεῖς δὲ ὁμοῦ ὀνομάζονται εἰς τὸ βλαχόφωνον χωρίον τοῦ Ὀλύμπου Κοκκινοπλὸς μὲ ἑλληνικὸν ὡσαύτως μόνον ὄνομα: Τὰ τρία βράχη.

Καὶ ὁ Κοκκινοπλὸς ὅμως οὗτος δύσκολα δύναται νὰ θεωρηθῆ ὀνομασθεὶς ἐκ τοῦ «Κόκκινου (ἐρυθρωποῦ) πηλοῦ», ὡς θέλει ὁ Kurz. Καὶ ἴσως δίκαιον ἔχουν μᾶλλον οἱ γέροντες βοσκοὶ οἱ ἀποδίδοντες αὐτὸ εἰς παλαιὸν Κλέφτην ἢ Ἀρματωλὸν ὀνόματι Κόκκινον. Ὁ Ὀλυμπος ὑμνήθη ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἁσμάτων ὡς γνωστὸν ὡς ἐνδιαίτημα κλεφτῶν («κάθε κλαρὶ καὶ κλέφτης»).

Σήμερον εἰς τὸ Στεφάνι ἔδωκαν οἱ Ἑλβετοὶ ἐρευνηταὶ τὸ ὄνομα: Θρόνος τοῦ Διός. Εἶναι ὠραῖον τὸ ὄνομα καὶ κατάλληλον διὰ τὴν κορυφὴν ταύτην. Ἄσχημο δὲν εἶναι καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν κληθὲν «Λιβιάδι τῶν θεῶν», ὅπερ εἶναι ἐκτεταμένον «Ἰσωμα» ὑπὸ τὴν κωνοειδῆ κορυφὴν τοῦ «Προφήτ' Ἠλία» (ἢ Ἀϊ-Ἠλιά). Πρέπει μόνον νὰ παρατηρήσω ὅτι τὴν λέξιν Ἰσώματα ἤκουσα εἰς τὸν Ὀλυμπον προφερομένην καὶ Ἰσκιώματα (ἴσκιος ἐκ τοῦ σκιά). Αἱ δὲ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἀφήνουν ὄντως πολλαχοῦ τόπους ἀνηλίους (βορνάδια ἄλλως λεγόμενα, π. χ. ἐν Μελενίκῳ τῆς Μακεδονίας, νῦν τῆς Βουλγαρίας), οἱ ὁποῖοι ὀρθῶς δύναται ν' ἀποκαλῶνται καὶ Ἰσκιώματα, ἅτε σκια-

ζόμενοι ὑπὸ τῶν ὑπερκειμένων ὑψηλῶν πυραμίδων τῶν ὄρεων. Εἰς τὰ πλάγια ὅμως εὐλόγως ἐφαρμόζεται καὶ τὸ Ἴσωμα πολλάκις ὅπως καὶ τὸ Ἴσκιωμα.

Ἀντιθέτως τὸ ὑπὸ Kurz ὡς «Προήλιο» ἀναφερόμενον εἶναι ἐξάπαντος μόνον «Προσήλιο», ὡς ἠλιακὸν αὐτὸ (πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον) καὶ ὄχι σκιερὸν. Προήλιο, ὡς σύνθετον ἐκ τῆς προθέσεως πρὸ καὶ τοῦ ἥλιος, (πρὸ τοῦ ἡλίου δῆθεν!), δὲν θὰ εἶχε κανένα νόημα.

Καὶ περὶ τοῦ Kalaja (Καλάγια) ἐρωτᾷ ὁ Kurz πῶς ἐδόθη εἰς τὴν ἐκτεταμένην βραχώδη πλαγιὰν (κλιτύν). Ἄλλ' ἢ λέξις εἶναι ἡ τουρκικῆς προελεύσεως κοινὴ παρ' ἡμῖν «Καλαῖ» σημαίνουσα τὸν κασσίτερον· καὶ εἶναι φανερὸν πῶς αὐτὴ ἐδόθη εἰς δύο θέσεις, καθόσον γνωρίζω, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ὀλύμπου. Τὰ βραχώδη, πλακόστρωτα οὕτως εἰπεῖν, πλάγια τοῦ ὄρους εἰς αὐτάς λάμπουν καὶ ἀκτινοβολοῦν ὑπὸ τὸν ἥλιον ὡς κασσιτέρου πλάκες.

Καὶ τὸ Sounari ἢ Snari τοῦ Kurz μένει ἀνερμήνευτον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Ὅταν γραφῇ ὅμως, ὅπως προφέρεται, ἔνοσθ' κανεῖς ὅτι εἶναι τὸ ἐλληνικὸν Ζουνάρι ἢ Ζνάρι, τουτέστι Ζώνη. Βλαχικὸν ἄρα δὲν εἶναι τὸ ὄνομα, ὡς θέλει ὁ Kurz, παράγων αὐτὸ παρὰ τὸ soup τὸ σημαῖνον, λέγει, κωδωνίσκον, κουδοῦνι.

Θ' ἀναφέρω ἀκόμη ἐν ὄνομα μνείας ἄξιον ἐκ τῶν τοιούτων φαινομενικῶς μόνον δυσεξηγήτων ἢ μὴ ὀρθῶς ἐξηγουμένων. Εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ὑπὸ τὸν Ὀλυμπον χωρίου Λιτοχώρου τῆς Πιερικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους. Ὅτι ἡ Λητώ, ἡ μητέρα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἀνemiχθη εἰς τὴν βάπτισίν του, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτυχημένη ἐπιπόνησις λογίων ἐξηγητῶν, ἀγνωσῶ τίνων. Οὔτε ἐκ τοῦ λύω, λυτὸς δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ὡς προτείνει ὁ Kurz. Ὡς γράφεται σήμερον, Λιτόχωρον, θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς Λιθόχωρον, λέγεται δὲ καὶ Λιτοχώρι τὸ Λιτόχωρον, ὥστε θὰ προσήγγιζε κατὰ τὸν τύπον οὕτω περισσώτερον πρὸς ἄλλο ὑπάρχον ἐν Ἑλλάδι Πετροχώρι (π. χ. ἐν Αἰτωλίᾳ εἰς πετρῶδη θέσιν τοῦ Θέρμου). Ἦκουσα δὲ καὶ προφερόμενον τὸ Λιτόχωρον ὡς Λιθόχωρον, δὲν εἶμαι ὅμως βέβαιος ἂν δὲν εἶναι καὶ τοῦτο σύγχισις μᾶλλον τοῦ ἀληθεστέρου ἴσως Λιτόχωρον. Ἡ θέσις πάντως ἔχει στενὴν σχέσιν πρὸς «λίθους», διότι εἶναι πετρωδεστάτη ὅλη καὶ στηρίζεται εἰς ὑπερφήλους βράχους, σχηματίζοντας τὴν στενὴν, ὡς τεραστίαν λιθίνην πύλην, ἔξοδον τῆς μακροτάτης καὶ βαθυτάτης φάραγγος, ἐξ ἧς ἐξέρχεται τὸ νῦν χαρακτηριστικώτατα διὰ τὴν θέσιν ἀποκαλούμενον Βύθος (ἦτοι βυθός, ἄβυσσος) ποτάμιον, ὁ ἀρχαῖος Ἐνιπεὺς ποταμός. Ἄλλὰ τὰ τοιαῦτα χρῆζουσι καὶ ἄλλης μελέτης, διότι αἱ λέξεις ἔνεκα μικρὸν τι παρηλλαγμένης προφορᾶς γράμματος δύνανται καὶ νὰ μᾶς ἀπατώσι, εὐρίσκουσαι καὶ ἄλλην ἐξήγησιν, τὴν ὁποίαν δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν σήμερον ἢ ὑποπεύσωμεν.